

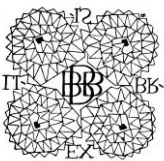

Vojtěch Preissig a jeho dílo pro republiku

varianta C

A – Dvě vlasti

Preissig se nejprve živil jako grafik a typograf v Čechách, roku 1910 se však rozhodl pro odchod do Spojených států amerických. Po téměř dvaceti letech strávených v zahraničí uvažoval na konci 20. let o návratu do Čech, bylo to však těžké rozhodnutí.

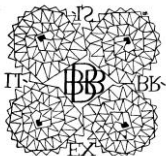

Dokument 1: Váhání mezi dvěma světy

„Nelze říci (...), že bych již nepomýšlel na návrat do Čech. (...) Nemám valně ilusí o situaci jež by mne čekala v Praze. Je zcela přirozené že kde člověk nebývá tam se o něm neví (...). Jeho místo je obsazené. Bolí to nebo i zhořkne člověku nějakou chvíli, (...) ale vývoj věcí se nedá zadržet (...). Odešel jsem z vlasti v domnění, že budu s to za několik let hospodářsky se spravit a pak se vrátit k práci doma s lepší nadějí ve zdar. Byl to klam, z let jsou desetiletí a práci vykonali jiní. Ale tím více je zřejmo, že bych se měl do Čech vrátit jen až se mně povede dobře v Americe, (...) jistě však bych zoufale nesl, kdybych doma si nedovedl sám pomoci (...) a musel se obrátit na své přátele (...). V New Yorku jsem udělal pěkný začátek (...), bohužel věci se letos zvirtly. Je zde prosperita ale žádná stabilita. Ocitl jsem se vlastně zase na rozcestí (...). Myslím že jsem přece cosi získal v Americe čím bych mohl býti doma v našem oboru užitečným a o tu práci mi šlo, zatím leta plynou a brzy bude pozdě (...).“

Zdroj: Dopisy malíři E. Pacovskému, červen 1928, Literární archiv Památníku národního písemnictví.

- 1 – Proč odešel Preissig do zahraničí?
- 2 – Splnil Preissigův pobyt v USA jeho očekávání?
- 3 – Chtěl se Preissig vrátit domů? Proč s návratem váhal?

Dokument 2: Zklamání z neúspěšného pokusu o návrat

„Vrátit se nebo nevrátit? Deset let visím mezi dvěma světy, (...) přidržován abych zachoval styk se „starou“ vlastí a současně nucen „novou“ vlastí k boji abych zachoval sebe při životě. Pochopitelně je taková dvoustranná povinnost ohromnou štvanicí (...). Kdybyste věděl podrobněji historii těch styků s Prahou, nedivil byste se, že slovo návrat někdy ve mne budí až nevoli a odpor. (...) Moje odcizenost je hlavní závadou. Té přičítám nedorozumění a zklamání které byly koncem pokusů pro můj návrat. (...) Já nechápu dost dobře lidi u vás a (...) oni nechápu mne. (...) Mně bude lépe, když na mne Praha zapomene. (...) Změnit můj poměr k českému světu z něhož jsem vypadl na to je nyní pozdě (...).“

Zdroj: Dopisy malíři E. Pacovskému, červen a říjen 1929, Literární archiv Památníku národního písemnictví.

4 – Jak hodnotí Preissig svůj život „mezi dvěma světy“?

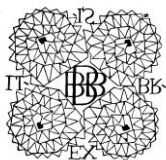
5 – Jaké jsou podle Preissiga hlavní překážky pro jeho návrat do Čech?

6 – Jaké pocity převládají v Preissigově popisu jeho dvou vlastí na konci 20. let? Použij své odpovědi na předchozí otázky (stačí slova, nemusíš psát celé věty).

<ul style="list-style-type: none">• _____• _____• _____• _____	<ul style="list-style-type: none">• _____• _____• _____• _____
---	---

B – Ve službě národu

Po vypuknutí první světové války se v Preissigovi probudilo vlastenecké cítění. Cítil povinnost angažovat se pro svoji vlast a přispět k boji za samostatné Československo.

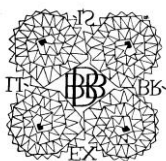
Dokument 3: Za republiku

A - „Nepochybuji o tom, že v republice bude dobře a že jsem mohl drobtlem své práce přispět k jejímu prospěchu, bude mi vždy dostatečnou odměnou.“

Zdroj: Dopis sochaři F. Mičkovi, srpen 1919, Vojenský historický archiv Praha.

B - „Tehdy v roce 1916 jsem myslel, že třeba podporovat každou akci, i jednotlivců, jež by směřovala proti Rakousku – když organizace tak zvolna se hýbaly.“

Zdroj: Dopis Kolářovi, červenec 1919, Vojenský historický archiv Praha.

Dokument 4: Nadšení z vzniku republiky

„Prohlášení republiky a ustavení naší vlády jsme přirozeně vítali s nesmírným nadšením a radostí a naše rodina se usnesla požádat hned za československé občanské listy (...). Tak, že při eventuelní naturalisaci americké budeme v každém ohledu kovanými Čechy.“

Zdroj: Vojenský historický archiv Praha, 1918

1 – Jaký je Preissigův názor na vytvoření republiky? (dokument 3A a 4)

2 – Jakým způsobem se chce Preissig podílet na boji proti Rakousku? (dokumenty 3A a 3B)

3 – Jaký byl postoj USA k evropskému konfliktu v prvních letech války? Jak můžeme vysvětlit Preissigovu větu „organizace se zvolna hýbaly“ (dokument 3B)?

4 – Jaký důkaz přináší dokument 4 o Preissigově vlastenectví?

5 – Jaké pocity převládají v Preissigově popisu jeho vztahu k vlasti za války a těsně po jejím skončení? Použij své odpovědi na předchozí otázky (stačí slova, nemusíš psát celé věty).

<ul style="list-style-type: none">• _____• _____• _____• _____	<ul style="list-style-type: none">• _____• _____• _____• _____
---	---

SHRNUTÍ částí A a B

Jaký vývoj můžeme pozorovat v Preissigově postoji k vlasti mezi lety 1916-1919 (dokumenty 3 a 4) a 1928-1929 (dokumenty 1 a 2)? Použij slova z tabulek a vysvětli Preissigovy pocity.

C – Uměním proti Rakousku

Preissigovy první plakáty byly součástí protirakouské propagandy amerických Čechů. Musel však postupovat opatrně, protože Spojené státy americké zachovávaly v prvních letech války neutralitu. Po vstupu USA do války proti Německu v dubnu 1917 se mohli Češi angažovat také vojensky a odjet na evropská bojiště. Preissig byl proto pověřen vytvořením náborových plakátů, které měly přimět americké Čechy a Slováky ke vstupu do armády.

Dokument 5: Kto za pravdu horí. Bud' a nebo!

České národní sdružení, Chicago, 1916

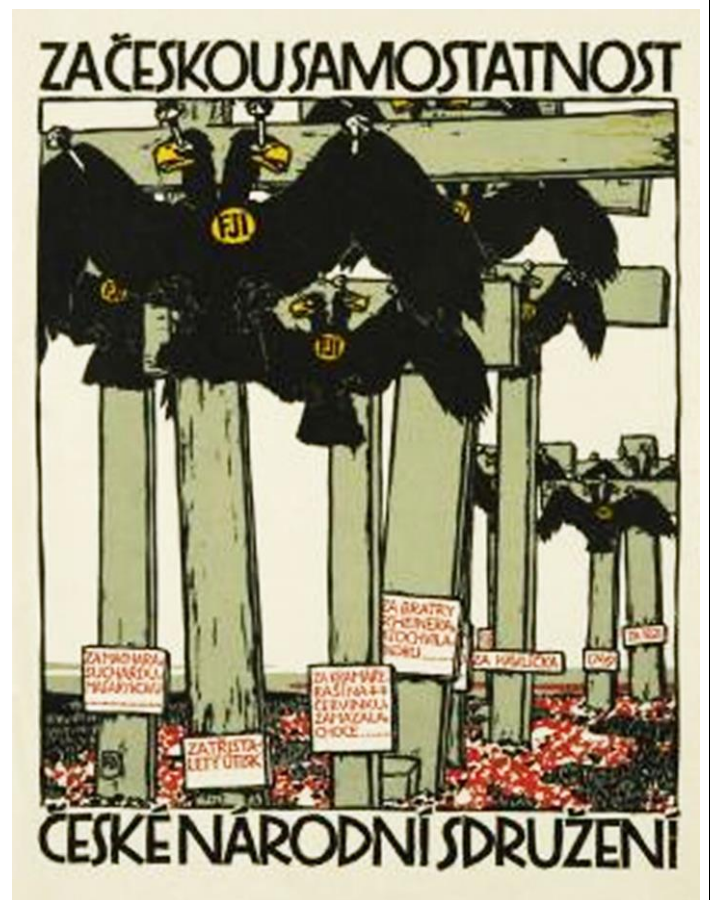
Zdroj: Vojenský historický archiv Praha

Dokument 6: Za českou samostatnost

České národní sdružení, 1916

Zdroj: Vojenský historický archiv Praha

- 1 – Popiš oba plakáty a pokus se je interpretovat.
- 2 – Jaký vývoj můžeme pozorovat v autorově tvorbě?
- 3 – Komu asi byly tyto plakáty určeny? S jakým účelem?

Dokument 7:

Dokument 8:

Dokument 9:

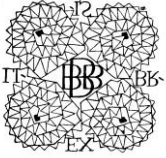

Hesla:

- **Kdo jste boží bojovníci**
- **Hrr na vraha! Za demokracii!**
- **Czechoslovaks! Join Our Free Colors!**
(Čechoslováci, následujte naše barvy svobody!)

Zdroj: Vojenský historický archiv Praha

4 – Popiš plakáty a najdi k nim odpovídající heslo. Svůj výběr zdůvodni.

Dokument 10: Manifest k československému lidu, únor 1918

MANIFEST K ČESKOSLOVENSKÉMU LIDU V AMERICE!

Žijeme v největší době světových dějin, v níž na celá století řeší se osudy národů. Po této válce není možný návrat k starému řádu; nové upravení poměrů politických, hospodářských i společenských bude určité jejím vyvršením, vznikne nová Evropa. Těž naše budoucnost závisí od výsledku boje, jenž zuří v krajích starého světa, ba zasáhl skoro celou zeměkouli, od pevniny k pevnině, od moře k moři.

To pochopil náš lid hned na počátku války, kterou počali rakousko-uherská Němci a Maďaři proti nám, aby dovršili a navždy zabezpečili porobení neněmeckých a nemaďarských národů v Evropě. Tím bylo také po staletém kolísání a tápání na vždy rozhodnuto o našem poměru k věrolomným Habsburkům a k říši germánské. A revoluční problesky, jimiž na počátku války vybuchovala nikdy nehasnoucí touha utlačovaného lidu po svobodě, nabyly postupem doby pevné formy a jasného výrazu. Dnes řadí se celý náš národ doma i za hranicemi v organizovaný boj. Sjedený lid československý vede pravidelnou válku proti svým utlačovatelům. Naše pluky, které na rakouské frontě dobrovolně se vzdávaly, utvořily v Rusku dnes ještě mladou, ale již slavnou armádu, které brzy bude státi po boku naše nová vojenská jednotka na západní frontě.

Zraky celého národa, úpíciho doma v otroctví, obracejí se nyní k Vám, Češi a Slováci v Americe, náš lid čeká od Vás důkaz, že jste nezapomněli svého československého původu, že jste nezapomněli matky, která Vás zrodila. Každý věrný syn svého národa, schopný zbraně, nechť neváhá děle, nechť stane jako muž pod náš československý prapor. Českoslovenští junáci! Ukažte, že jste důstojní synové slavných předků! Československé ženy a dívky! Vaší povinností je ukázat váhajícímu, kde je jejich místo v dnešním velikém světovém zápasu, že zbabělec je ten, kdo ve chvíli, kdy osud jeho vlasti se řeší, bázlivě se ohlíží a hledá prázdňé výmluvy. Veliká doba žádá celé muže!

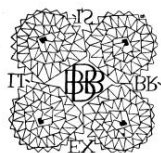
Nuž tedy vzhůru v svatý boj, spojme svorně síly své k velikému zápasu po boku armád spojeneckých, nechť vysoko vlaje náš prapor na strach odvěkým vrahům, nechť bodáky a pušky československých vojáků dokáží světu, že jsme si vědomi svého svatého práva na svobodu a samostatnost, že svobodní být chceme a svobodní budeme.

SJEZD ZÁSTUPCŮ LIDU ČESKOSLOVENSKÉHO VE SPOJENÝCH STÁTECH
SEVEROAMERICKÝCH. CHICAGO, DNE 11. ÚNORA 1918

PŘIHLASTE SE V KANCELÁŘI MÍSTNÍHO
VOJENSKÉHO VÝBORU V ČÍS. 5286
BROADWAY, PROBULOV.

DESIGNED BY CZECHOSLOVAK SECRETARIAT OFFICE, TRIBUNE BUILDING, NEW YORK
LITHOGRAPHED AND PRINTED AT THE OFFICE OF PRINTING AND BOOK-BINDING, 107
WESTWORTH STREET, BOSTON, MASS. U.S.A. - WESTWORTH POSTER, N.Y.

„MANIFEST“ K ČESKOSLOVENSKÉMU LIDU V AMERICE!

Žijeme v největší době světových dějin, v níž na celá století řeší se osudy národů. Po této válce není možný návrat k starému řádu; nové upravení poměrů politických, hospodářských i společenských bude určitě jejím vyvršením, vznikne nová Evropa. Též naše budoucnost závisí od výsledku boje, jenž zuří v krajích starého světa, ba zasáhl skoro celou zeměkouli, od pevniny k pevnině, od moře k moři.

To pochopil náš lid hned na počátku války, kterou počali rakousko-uhersí Němci a Maďaři proti nám, aby dovršili a navždy zabezpečili porobení neněmeckých a nemaďarských národů v Evropě. Tím bylo také po staletém kolísání a tápání na vždy rozhodnuto o našem poměru k věrolomným Habsburkům a k říši germánské. A revoluční problesky, jimiž na počátku války vybuchovala nikdy nehasnoucí touha utlačovaného lidu po svobodě, nabyly postupem doby pevné formy a jasného výrazu. Dnes řadí se celý náš národ doma i za hranicemi v organizovaný boj. Sjedený lid československý vede pravidelnou válku proti svým utlačovatelům. Naše pluky, které na rakouské frontě dobrovolně se vzdávaly, utvořily v Rusku dnes ještě mladou, ale již slavnou armádu, které brzy bude státi po boku naše nová vojenská jednotka na západní frontě.

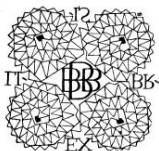
Znaky celého národa, úpícího doma v otroctví, obracejí se nyní k Vám, Češi a Slováci v Americe, náš lid čeká od Vás důkaz, že jste nezapomněli svého československého původu, že jste nezapomněli matky, která Vás zrodila. Každý věrný syn svého národa, schopný zbraně, nechť neváhá déle, nechť stane jako muž pod náš československý prapor. Českoslovenští junáci! Ukažte, že jste důstojní synové slavných předků! Československé ženy a dívky! Vaší povinností je ukázat váhajícím, kde je jejich místo v dnešním velikém světovém zápasu, že zbabělec je ten, kdo ve chvíli, kdy osud jeho vlasti se řeší, bázlživě se ohlíží a hledá prázdné výmluvy. Veliká doba žádá celé muže!

Nuž tedy vzhůru v svatý boj, spojme svorně síly své k velikému zápasu po boku armád spojeneckých, nechť vysoko vlaje náš prapor na strach odvěkým vrahům, nechť bodáky a pušky československých vojáků dokáží světu, že jsme si vědomi svého svatého práva na svobodu a samostatnost, že svobodni být chceme a svobodni budeme.

SJEZD ZÁSTUPCŮ LIDU ČESKOSLOVENSKÉHO VE SPOJENÝCH STÁTECH
SEVEROAMERICKÝCH. CHICAGO, DNE 11. ÚNORA 1918

Zdroj: Vojenský historický archiv Praha

- 1 – Čím se tento plakát liší od ostatních? Popiš ho.
- 2 – Co si autor manifestu slibuje od války?
- 3 – Jaký je autorův postoj k rakouské monarchii a k Habsburkům?
- 4 – Jak vyjadřoval český národ svůj protirakouský postoj?
- 5 – Komu je tento manifest určen? Co žádá autor?

Dokument 11: Najít dobře zvolené heslo

„Nevyhledal byste pro nás asi tucet lidových říkání a písní, jež svým smyslem by pomáhaly budít a živit národní vědomí? Tak k situaci přílehlavé výroky politiků a spisovatelů? Jako Palackého Byli jsme před Rakouskem... atd. Od Havlíčka, Riegra, Nerudy, Machara, Masaryka? Chceme vydat různé série dopisnic (= pohlednic), krásně upravených co prostředek propagandy (...).“

Zdroj: Dopis odbojovému spolupracovníku K. Horkému, leden 1917, Vojenský historický archiv Praha

1 – Z jakých zdrojů čerpá Preissig při výběru hesel pro své plakáty?

2 – Jaký účel mají splňovat tato hesla?

3 – Najdi na Internetu pokračování citátu Františka Palackého „Byli jsme před Rakouskem...“. Najdi tři internetové stránky, které vysvětlují historický kontext tohoto citátu a seřaď je podle důvěryhodnosti zdroje. Který z nich bys vybral(a) pro přípravu referátu? Vysvětli proč.

SHRNUTÍ části C

Preissigovy propagandistické plakáty jsou charakteristické kombinací působivého obrázku a textu. Jejich výběr není náhodný, ale předem promyšlený, často mají symbolický význam. Jaký účel splňuje výběr barev, hesla a tématu? Doplň tabulku.

Kritérium	Účel	Příklad
Barva		Převaha slovanských barev (červená a bílá)
Heslo		„Za českou samostatnost“
Téma		Voják Dohody zabíjí německého vojáka Český lev drásá rakouskou orlici
		Prapor s kalichem jako symbol husitských válek
		Vlajky jednotlivých zemí budoucího Československa (Čechy, Morava, Slezsko, Slovensko) Společná vlajka se čtyřmi hvězdami

© ČŠBH, o. s. Licence CC BY-NC-ND <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>

Projekt byl podpořen Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v rámci dotačního programu Podpora vzdělávání v jazycích národních menšin a multikulturní výchovy v roce 2013.

Mediální partner: Český rozhlas – Radio Praha